

akoravno se že več let s tem pečamo, nismo doživeli še nikdar slabe letine.

Ker zdaj povrh tega zamoremo za cent cikorijskih korenin 1 gold. 20 kr. plačati in smo pripravljani onim kmetom, ki bi cikorijo zato sadili, da bi jo nam prodali, dati zastoj potrebno seme, ki nas funt na 1 gld. 30 kr. pride stati, ne dvomimo, da bi več Kranjskih gospodarjev poskusilo cikorijske korenine pridelovati, in dobri pridelki jih bodo gotovo pripravili, da se bodo še zanaprej s cikorijo pečali.

Naslednji odstavek pa imajo namen, da dobí kmetovalec primerno podučenje, kako se ima ravnati s cikorijo.

Zemlja.

Cikorija (cikorijska korenina) tirja globoko obdelano zemljo, ako se hoče, da bi imela debele in dolge korenine, ali z drugimi besedami, ako se hoče, da bi dala dosti dobička. Posebno dobro raste tam, kjer se poprejšnjo jesen zemlja dobro pognoji in kolikor mogoče globoko zorje. Posebno dobro stori na ilovnatopščeni ali na peščeno-ilovnati zemlji, pa tudi na lahkih peščenih tleh se obnese, ako se dobro pognoji. Kar zemlji, posebno okoli Ljubljane, na globokosti manjka, to nadomestuje gorke in vlažno podnebje. Korenine tam sicer ne zrastejo tako dolge, toda debelejšje; mi smo, kakor je bilo že omenjeno, na enem oralu pridelali 300 centov, in sicer na plitvi zemlji.

Čas in način sejanja.

Najboljši čas za sejanje cikorijske je druga polovica aprila. Poprej sejati jo ni svetovati, ker pride lahko slana, in korenine potem zdivjajo.

Seje se tako le:

Ako se je polje že jeseni zoralo in pognojilo, zorje se spomladi ravno pred setvijo še enkrat prav plitvo, se dobro povleče in se po vrhu seme vseje. To se na ta način seje, kakor detelja, le tako gosto ne; na en oral se računati le 6 funtov semena.

Kedar je seme vsejano, se z grabljami zasiplje, potem se pohodi ali zavalja.

Ker marsikateremu kmetu ni mogoče, polje za cikorijo že jeseni pripraviti, opominjamo tukaj na to, da je spomladi boljše, da se ne orje pregloboko, da se ne naorje mrtve zemlje, v kateri seme težko kalí.

Okopavanje in prepuljenje.

Prvič se mora cikorija že čez teden potlej, ko je ozelenela, okopati, k večemu pa v štirinajstih dneh.

Prvič se okopava prav plitvo in se trebi, dokler je še majhina, precej pri prvem okopavanju, tako da so rastline za 6 do 8 palcev druga od druge.

Drugič se mora globoko okopati. Z motiko se gré okoli rastline, in ako so te še pregoste, prepuli jih še enkrat.

Kolikrat se cikorija mora okopati, se ne dá določiti; okoplje se, kedar je plevelna. Plevel je ne sme nikdar prerasti, ker se je potlej manj pridelala.

Ruvanje cikorijske.

Čas ruvanja je druga polovica septembra meseca. Korenine se kolikor mogoče globoko rujejo, in sicer z lopato, kar se mora, ker so zeló krhke, le z veliko previdnostjo zgoditi. Ako se korenine odlomijo, ni to materijalna škoda za gospodarja, ampak onesnaži se tudi polje, ako tu pa tam kaka korenina v tleh ostane. Korenine ne poginejo od mraza, ampak spomladi spet ozelené. Mi smo poskušali korenine izoravati in smo prav dober vspeh imeli. To stane manj, kakor če delavci rujejo cikorijo, in se sadež tudi bolj s pridom

vzame iz zemlje. Morajo se pa izoravati, kolikor mogoče globoko, in sicer vsaj 14 palcev globoko. Brazda se mora dobro razsekati.

Perje se od korenin ne odreže, ampak odsuče, ker se preveč cikorijske vzame, ako se perje reže. Posušeno perje je prav dobra krma, katero goveja živina, pa tudi svinje, prav rade žró.

K sklepu.

Pri cikoriji se seje večidel sladkorna pesa, pa za to ni treba polja gnojiti. Pesa dá na taki njivi dober pridelek, pa je tudi manj dela z njo, ker je njiva že zaradi tega, ker je cikorija na njej rastla, brez plevela.

K sklepu ponavljamo, da damo onim gospodarjem, ki hočejo cikorijo sejati, pa jo nam po omenjeni ceni prodajati, zastoj seme. To je gotovo obzira vredno in bode izpodbujalo k poskušnjam.

Politične stvari.

Palackijev zagovor.

V zadnjem listu smo omenili najnovejše nemške brošure, katero je izdal slavni Českí zgodovinar Fr. Palacky, in obljubili nekoliko bolj važnih odlomkov podati svojim bralcem, ker je ta knjiga jako pomenljiva za sedanji čas in se razmere naše vjemajo skoro do malega s Českimi. Naj toraj sledi tukaj to, kar se posebno tiče politike Nemcev proti narodom slovanskim.

Palacky najprvo odbija od sebe očitanje, da je hotel s to knjigo koga napasti; namen jej je le, da opraviči ž njo svoje politično vedenje in kaže, se je li kaj spremenil ali ne.

Potem govoreč o različnih narodih pravi:

„Postala sta dva, sprva sicer sorodna, pa ne prijazna naroda, Nemci in Slovani — sosedje od starodavnih časov, ki so pa, kakor priča zgodovina, od nekdanj različno smatrali svoje naloge in reševati jih skušali. Slovani so si prizadevali za ohranjenje samih sebe potrebno najprej samo od narave pridobivati; bili so delavni, pečali se s poljedelstvom, živinorejo in obrtništvom, niso mislili na boj, ampak so bili marsikrat čez mero miroljubni. A Nemci so nastopali v krajša pota: sosedu s silo jemati in prisvojevati si njegovo bil jim je pripomoček ne le, da so se preživili in bogatili, ampak tudi, da so si pridobivali junaško slavo. Saj so premagance tudi silili, da so opravljali za zmagovalce vsa potrebna dela. Tako je bil Nемец od doma bojevit, gospostva željen osvojevalec, katerega bati so se njegovi sosedje vzrok imeli.“

In ko je razložil, kako so Nemci potem, ko je propadel mogočni Rim, se spravili nad Slované jim sosedje, nadaljuje:

„Noben slovanski narod med seboj ni imel služentva, nobeden ni želel gospodariti nad drugimi narodi. A Slovanom prirojena ljubezen do svobode je bila mnogokrat kruto kaznovana za to, da niso razumeli potrebnih pogojev za obstanek svobode sploh in zlasti v svojih posebnih okoliščinah, in da ravno iz napačno razumljene ljubezni do svobode svojih moči prostovoljno in ob pravem času niso znali zediniti in skupnim namenom podvreči.“

Palacky potem prestopi k zgodovini Českih Slovanov, ki so bili kot najbližnji sosedje v največi nevarnosti med Nemci se zgubiti, pa so kljubu mnogim nesrečnim dogodbam ohranili svojo narodnost ter v duševnem oziru še prekosili svoje sosedje. Dalje popisuje ponemčevanje pod Ferdinandom II., Marijo Terezijo in Jožefom II., ki je pa bilo vzrok, da se je že na pol

mrtvo Čestvo nenadoma in tem hitrejšo zbudilo k življenju, čem bolj so si prizadevali popolnem udušiti in zakopati ga. Za tem omenja cesarja Franca I., ki je českemu jeziku pač podelil nekaj pravic, pa vsled puntarskih dogodkov v Parizu zopet ustavil se vsemu prenavljanju in tako jako pospeševal nemščino, da Čehi, ki so hoteli v državni službi kaj postati, so morali zatajiti svojo narodnost ali pa celó preganjati jo.

Ko je pozneje nastopila dôba napredka in svobode in se narodom Avstrijskim obetala ravnopravnost, je tudi Palacky tega načela poprijel, zaupajoč pravicoljubnosti Nemcev; a zmotil se je in sprevidivši, da Slovani od Nemcev nimajo ničesar upati, je pristopil opoziciji. „Če je to omahljivost v načelih, kdo mi bo to zameril in kamen po meni vrgel?“ vpraša Palacky, ter nadaljuje: „Ko je na Dunaji bahanje z liberalnimi frazami konečno postalo slab opravek, zamenjale so v tamošnjem javnem mnenju tudi stranke svoje naloge. Slovani, kateri so bili prej kot reakcionarci razupiti in zasramovani, so bili prav kmalu, ne da bi bili vedeli ali slutili, prekrščeni v nevarne puntarje, kateri niso na nič družega mislili, nego da bi prekucnili vse v državi obstoječe razmere. Naj me ne dolže pretiranja: naj se le berejo časniki onega časa, posebno Dunajski, in spoznalo se bode, da le znane dogodke navajam..... Po nesreči se pa Nemci v Avstriji splob, nemški Pemci pa še posebej le z dovoljenjem gosposke liberalne nosijo. Ker se namreč čutijo manjšino v deželi in nas Slovane za ravno tako vladoželjne imajo, kakor so sami, si ne smejo zapraviti milosti nemške vlade, naj ta že sedi na Dunaji ali v Frankfurtu ali pa v Berlinu. Oni si ne morejo drugače misliti, nego da med Nemci in Slovani more le taka razmera biti, kakor med kladvom in naklom, da tedaj oni morajo na vsak način čez Slovane vladati, če nočejo postati njihovi sluge; sramožljivi evfemizem njihovega boje nameravanega vodstva ne more nikogar motiti. Na ta način pa se nam vživanje res svobodnih razmer ne le samo krati, nego čisto jemlje in nemogoče dela. Ker pravi se, ako Slovani nimajo postati gospodje v Avstriji, morajo na večne čase ostati služnji: toraj bi bila „enaka pravica za vse“ tu nemogoča misel.“ (Kon. prih.)

Zabavno berilo.

Moj pès.

Smešnica, spisal J. Aléšovec.

(Dalje.)

Ko tujca ni več videti, se zavem jaz še le, kje sem in kako srečen je današnji dan bil za me; toraj se napotim ves zamišljen še proti gradiču. Pès, za katerega se nisem nič zmenil, ko mi je tujec pripovedoval svojo nesrečno zgodovino, se pridrví ta hip od nekodi, naredi par krogov okoli mene, potem pa teče naravnost pred mano.

„Ti si imel tedaj takega nesramnega in hudobnega gospoda“, pravim pesu, ko greva po vrtu. „Sram te bodi! Pa kaj moreš zato, da je bil tvoj gospod taka pošast!“

V gradiču je čakala že družina z malo južnico na me, Minka je bila nekako sramožljiva, ni si upala mi naravnost v obraz pogledati in ko sem ji pri odhodu pomolil roko, mi je podala le prste, potem pa hitro smuknila po stopnicah gori v svojo sobico.

Za tem dnevom sem pogostoma zahajal v gradič in razmere med mano in Minko postajale so vedno bolj srčne. Iz vsega, kar sem zapazil, mi je bilo jasno, da je Minka materi razodela že najino skrivnost; iz prijaz-

nega vedenja matere proti meni sem sklepal, da jej je najina zveza všeč, in to me je storilo še bolj srečnega. Dasiravno oče moj niso še snubili za-me, kakor je zahtevala stara šega, je bilo vendar že na tistem sklenjeno, da bo svatba čez pol leta. Z očetom svoje neveste sem naletel le enkrat skup, a še takrat sva le malo govorila, ker se mi je zdel suhoparen trgovec in ga je mati vedno karala in zavračala, kedar se je vtilkal v naš razgovor. Zato se mi je zdelo, da on nima prve besede v hiši.

Moja nevesta — to je bila vsaj na tistem že Minka — je bila dokaj omikana in imela tudi mnogo lepih lastnosti. Vendar sem sčasoma v pogovoru z njo zapazil, da je njen duh nagnjen zeló k romantiki, ker se je posebno rada razgovarjala o vitezih srednjega veka in o junacih, katerih junaška dejanja so pesniki prepevali. Poznala je tudi nekoliko nemških pesnikov, posebno Schiller ji je bil priljubljen.

Nekega dne, ko smo se šli sprehajat v okolici gradiča in je bila mati z otroci nekoliko zadej ostala, se pogovarjava ravno o Schillerju in sicer o znani njegovi baladi „der Handschuh“ (rokovica). Jaz sem jej malo nagajal z oporekovanjem in vsled tega sva prišla v tako razburjen pogovor, da nisva zapazila, da sva prišla ravno do železnične ceste. Še le zaprto drevo naju opomni, da ne moreva dalje, predno ne gré vlak memo. Toraj se vstaviva in Minka se obrne vsa spehana in kakor pirih rudečega lica k meni in pravi:

„Vi toraj menite, da tako junaštvo, kakoršno je pokazal vitez v tej baladi, ko je skočil med leve in tigre po rokovico, katero mu je vrgla nježna roka njegove dame med te zverine, ni hvale, marveč graje vredno?“

„Se vé da“, odgovorim, „to ni junašk, to je že predrzen pogum, ker tak pogum je čisto odveč, popolnoma nepotreben.“

„Na, tù se vidi“, pravi Minka nekoliko zaničljivo, „kak razloček je med sedanjimi in nekdanjimi junaki. Nekdanji so za svojo damo vse storili, celó v smrtno nevarnost so se podajali —“

„Če je bilo treba“, jej sežem jaz v besedo. „To bi se tudi zdaj še zgodilo, sedanji moški rod ni nič manj pogumen in blagosrčen. Da bi bila prilika, bi vam jaz hotel to precej dokazati.“

„O tem bi jaz skoro dvomila!“

„Ali dvomite tudi o moji ljubezni do vas?“

„Ne, toda vendar-le dvomim, da ni tako močna, da bi se zarad mene podali v smrtno nevarnost.“

Te besede me razkačijo tako, da v prvem trenutku ne vem, kaj bi odgovoril. Zarad tega mi nevedoma buhnejo iz ust besede:

„Vi dvomite o moji ljubezni in mojem pogumu? Dobro! Le dajte mi priliko, da skažem oboje!“

V tem trenutku se zasliši sopihanje vlaka, ki se z navadno hitrostjo nama bliža. Le trenutek še in — memo bi bil.

„Veljá!“ me prime Minka za besedo. „Če me res ljubite in imate pogum vitezev srednje dôbe, prinesite mi to nazaj, predno gre vlak čez.“

Pri teh besedah vrže svojo torbico, katero je imela v roki, na železno cesto. Vlak je že skoro pred nosom, kakor pogubonosna pošast se bliža z vrtoglavo naglostjo, komaj nekaj sežnjev prostora je še med njim in torbico, ki leži ravno na sredi.

Meni je temno pred očmi, skočim čez ograjo, še par korakov in torbica je moja, če me mašina ne prehití. Že sem na cesti, par čevljev še, kar mi šine neko truplo med nogama skozi, mi spodnese nogo, tako da padem na obraz komaj čevljev od železnih šin in — vlak mi gré tik glave, tako da mi piš vzame za tre-

zgodaj zjutraj se potem poberejo. Tako se več večerov zaporedoma ravna, dokler zginejo polži.

Tudi s finim žveplom, katerega potrosimo po zemlji, jih hitro odpodimo.

Grilčke in druge živali odpodimo, če potaknemo v luknjice česnjeve stroke.

Cepilni vosek se napravlja iz 4 lotov voska, 4 lote smole in 6 lotov trpentina. Vse to se raztopi v kozici nad ognjem in potem ohladi.

„Gosp. L.“

Politične stvari.

Palackijev zagovor.

(Konec.)

Posebno gorke zaklada Palacky ustavovercem, ki mislijo, da je Avstrija že njihova, ki so najprvo Nemci in zaradi tega po vsi sili hočejo, da nemški element ima prvo mesto v Avstriji; zato pa zatirajo vse druge narode in jim kratijo pravice po §. 19. jim zagotovljene. Po pravici zamore res reči:

„Lahko bi mi ugovarjal kdo ter me prašal: „Ali je mogoče, da bi se Slovani tako prezirali v Avstriji, v Avstriji, ki je ustavna država? In ker vlada ustava v Avstriji, ali nima ravno take veljave za Slovane, kakor za druge narode? Saj so vendar pravice vseh narodnosti zadosti trdno zagotovljene v §. 19! Ali niso Avstrijski ministri za to odgovorni? Zakaj se ne držé tedaj ustave Slovani, zlasti Čehi? Pač lahko bi se odgovorilo na taka vgovarjanja, ako bi to, kar pomeni beseda „ustava“, za nas v resnici veljalo, ako bi bila pri nas ustavna opozicija mogoča in ako bi imeli na priliko le govorno ali tiskovno svobodo! Toda, naj govori ali piše kdo izmed nas kaj vladi in ustavovernim Nemcem nevšečnega: brž je obdolžen, da kali javni mir in da hujska podložne zoper vlado; blagor mu, če mu v tem slučaju samo govor ali spis konfiscirajo in ne njega samega tirajo v zapor! Ze dalj časa spričujejo to tisočerni in tisočerni dogodki. In koliko slovanskih pisateljev je bilo že obsojenih v ječo zato, ker se jim je hotelo dokazati, da netijo razpor in sovraštvo med narodi! Za nemške pisarje pa, ki v svojih vsakdanjih laži, obrekovanj in surovih prislovic polnih časopisih Čeha zasramujejo, se še nikdo ne briga ne.“

Ali ni to vse popolnoma resnično? Tako se res godi Slovanom, Čehom in drugim. — Palacky še nadalje šiba tako imenovano ustavoverno, prav za prav pa prusaško stranko in obsodi njeno početje. Dobro bi bilo, da bi ustavoverci posebno ta oddelek pazljivo prebrali, in si ga za ušesa zapisali.

Pa tudi „mladočehom“ Palacky ne prizanese, tudi proti njim vzdigne dobro zaslužen šibo in jih tako-le podaja:

„Če tako imenovane „mlade“ Čeha dolžim brezvestnosti, imam za to dosti vzroka. Ti ljudje se ustijo z besedo in pismeno v govorih brez konca in kraja, da je svoboda pred nami v nevarnosti, pravo gnjusobo trošijo zlasti pred Avstrijsko pravno stranko, kakor da bi bila kaka čednost in zasluženje, če kdo h kaki nepravni stranki spada. Mi „staročehi“ smo jim v resnici vsi skupaj fevdalni, klerikalni in ultramontanci, prav tako, kakor nas popisujejo njihovi prijatelji in učeniki, Dunajski judovski pisarji, od katerih se ne damo podučiti, kaka mora biti svoboda, ki se spodobi našemu narodu. Pred vsem sva tako imenovana prvaka, Palacky in Rieger, kriva vseh nadlog, katere so Česki radikalci šestindvajset let imeli prenašati. Zato so bili že predniki njihovi, uporniki majnika 1849. leta, sklenili Pa-

lacki-ja in Havliček a nagloma po sili odstraniti in ju storiti neškodljiva. Zato se mora tudi zdaj najprej Palackijeva in Riegerjeva veljava pri ljudstvu uničiti na vsak način in po vsaki ceni, če hoče kdaj zlato tele svobode priti na Česko, kakor si ti gospodje domišljujejo in prisrčno želé. Zato se pri svojih Dunajskih prijateljih in učiteljih pridno učé laži, obrekovanja in zabavljanja najinih oseb. Kjer koli ne glasujeva po njih volji, povsodi se skaževa sovražnika ljudstva..... Če so „mladočehi“, kateri tudi zdaj glasno pravijo, zdaj skušajo trositi med svet, da Palacky in Rieger nameravata kmečko ljudstvo zopet spraviti pod jarem gospôsk, kakor nekdanj, je to le grda nesramnost, ki pri meni ne obudi družega, kakor npravno studenje..... Ako je vsak klerikalec, kateri duhovnom njih služeb in opravil noče pustiti prikrajševati, potem je meni po volji imé klerikalca.

Mladočehi trdijo dalje: Česki poslanci ne smejo, kakor do zdaj, rok križem držati, gredó naj v deželni zbor in tam naj delajo za blagor dežele. To se pravi: gredó naj v past, svojim sovražnikom naj se v resnici podvržejo ter obljubijo njihovim postavam ubogati. „Ne“, pravijo mladiči, „vstopijo naj le, da z odra vsemu svetu odkrijejo krivico, ki se godi našemu narodu, in naše nasprotnike prisilijo k vrnitvi iz sramote.“ — Se ve da: šli bote tje; pokoršino obljubili in gromeli, — in Nemci bodo vam pustili grometi, dokler jih bo vaše gromenje kratkočasilo in se bodo vam mogli smijati. Ko bi pa imela resnica priti, bodo že našli pripomočkov, vam razgrajanje za vselej ustaviti. Za svojo narodnost bote tu ravno tako malo storili ali dosegli, kakor naši prijatelji v zadnjem Moravskem deželnem zboru. Ti so si z resnobo in veljavo po moči prizadevali, da bi svojim slovanskim rojakom vsaj v šolskih zadevah, če ne enakih pravic, vendar več pravičnosti kakor do zdaj dobili. Kaj so dosegli? Čisto nič! Še toliko se niso vredni zdeli ustavovercem, da bi bili njih govore zavračali; dosti, da so jim prepovedali govoriti. In ali se bodo nemški Čehi skazali bolj pravične in Čehom prijazne, kakor nemški Moravci?

Poslednjič se nam ugovarja, da smo od l. 1861 že večkrat šli v deželni zbor; zakaj se zdaj upiramo? — Odgovor je pri roki. Hodili smo v deželni zbor, kolikokrat in dokler smo se smeli nadejati sprave in zedinjenja s svojimi nasprotniki gledé svojih pravic in gledé rešenja naših opravičenih pritožeb, in izstopili smo, ko se nam je to upanje popolnoma vzelo. Dajte pa nam zopet to nado — in ne bomo le v deželni, tudi v državni zbor bomo zadovoljno hodili.“

Svojo brošuro konča Palacky s tem, da graja nevljudnost, osornost, požrešnost in prevzetnost Nemcev, kateri so se vsled teh svojih grdih lastnosti tako zamerili že vsem drugim nenemškim narodom, da jih nihče ne mara, in bodo morda ves svet tako razkačili zoper sebe, da bo imel Nemeč povsod sovražnika, kjer koli se bo prikazal. Utegne se jim namreč pripetiti, kar se je pripetilo Rimljanom, da se bo orožje vse Evrope obrnilo proti nemškemu elementu.

Ta knjiga sivega Palackega je gotovo najbolj resnična slika sedanjih Avstrijskih razmer. Da pa bóde posebno Avstrijske ustavake v oči, je znano, ker „resnica v oči kolje.“

Mnogovrstne novice.

* Koliko stane vsak vojak državo? Stroški za enega vojaka znašajo na leto: Na Angleškem 2500 frankov, na Ruskem 1202 fr., na Francoskem 1172 fr., v Belgiji 1047 fr., na Laškem 917 fr., na Danskem 880 fr.,